

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Петя Георгиева Георгиева

за дисертационния труд на Румяна Димитрова Йорданова

„Керамичните съдове от голямата селищна могила при Русе“

Румяна Йорданова е от добрите ни докторанти, които независимо от трудностите довеждат работата до завършен вид. Взе е с отличен успех всички изпити. Комуникира свободно на английски и немски език. По време на докторантурата си участва в археологически разкопки, свързани с темата на дисертацията ѝ, както и в научни конференции. Взе активно участие в подготовката, организацията и провеждането на две от докторантските конференции, организирани от катедра Археология на Историческия факултет на Софийски университет "Св. Кл. Охридски". Има няколко публикации по темата на дисертацията, които представят съществени части от труда, както и други публикации.

Русенската селищна могила е много важен паметник, който е частично и незабележително представен в литературата по праистория. Като ръководител на докторанта избрах темата за съдовете от Русенската могила, защото исках цялата колекция да бъде подробно описана, представена и анализирана, независимо от допусканията през различните години на проучването грешки. Колекцията от цели керамични съдове е голяма, представя значителна част от етапите в развитието на енеолитните култури по Долния Дунав и е идеална изворова база за типологически и сравнителни изследвания. Въпреки направените грешки по време на проучванията и липсата на данни за комплексите за част от хоризонтите, въвеждането в обръщение на този значителен масив от данни за керамичното производство от енеолита позволява много анализи и нови заключения.

Румяна Йорданова направи много повече от това. Тя събра и анализира старата документация от разкопките и успя да възстанови комплексите от горелите хоризонти. По данните за координатите на находките и данните за координатите на струпванията на горели деструкции успя да възстанови местата на горелите сгради, в които са били съдовете. Това даде възможност да се коригират допуснатите през част от сезоните на проучване стратиграфски грешки. Подобна щателна обработка на стара теренна документация се прави за първи път в изследванията по праистория на България, макар че подобни обекти има немало. Приложените методи могат да се използват и за други подобни обекти.

Структурата на изследването следва на изпълнението на поставените цели и задачи – превръщането на керамичните съдове от могилата в максимално информативен извор за енеолита в района. В глави I и II са представени историята на проучването на обекта и енеолитните култури Поляница, Боян и Коджадермен-Гумелница-Караново VI.

В глава III е представена класификацията на съдовете, направена по предложения от мен модел, основан на морфологичните характеристики, допълнен и адаптиран за разглежданите култури. Тук към дефинираните типове е представена информацията за съществуващи аналогии от други обекти и е направен анализ на данните за релативната хронология на всеки от тях. Установени са както типове (и подтипове), които се срещат в сравнително кратък хронологически период, така и типове, които се срещат във всички или няколко от етапите на енеолита, представени на обекта. Направените заключения са освен за релативната хронология на типовете и за функциите им. Подробно са представени както стандартните съдове, така и рядко срещани форми, които са трудно разпознаваеми по фрагменти.

Четвъртата глава е посветена на анализа на комплексите. Те са важни и за типологическия анализ. Публикуваните досега класификации и типологии на керамика от разглежданите култури от средния и късния енеолит са илюстрирани с "типични" или "характерни" единични съдове, комбинирани по хронологичен признак, но взети от различни комплекси, най-често от различни обекти, които приемаме за приблизително едновременни в рамките на периоди от десетки, а възможно сто или повече години. Обикновено формите, които не претърпяват съществени, лесно забележими промени, се пренебрегват и това намалява прецизността и възможностите на анализа. От изследвания на реални комплекси добиваме представа за реални комбинации на типове от едновременни и разновременни сгради. Натрупването и анализирането на повече данни за такива, максимално пълно представени комплекси ще позволи прецизирането на вътрешната периодизация на култури като Коджадермен-Гумелница-Караново VI. Един от съществените приноси на тази глава е анализа на пропорциите на разновременни съдове с близки морфологични характеристики. Установената постепенна промяна на пропорциите на някои типове съдове във времето потвърждава заключенията от направеното от мен аналогично изследване на керамиката на култура Криводол-Сълкуца. Сравнителният анализ на комплексите проследява зависимости в производството и функцията им чрез поставяне на съдовете в конкретния им контекст. Данните за комплексите от Русенската могила са допълнени с данните за всички публикувани комплекси от района на енеолитните култури Поляница, Боян и Коджадермен-Гумелница-Караново VI. Резултатите от анализа са илюстрирани с таблици и диаграми. Интересен резултат е установената липса на стандартизация по отношение на типовете в инвентара на отделните едновременни жилища. В повечето комплекси има и кухненска, и трапезна керамика, което показва, че няма строго разграничаване на ползването на отделните помещения. Изключение в това отношение са две сгради в Русенската могила и в могилата при Пиатреле, чиито инвентар включва предимно фини съдове за приготвяне и консумация на течни продукти както и други две, в които са открити предимно груби кухненски съдове за приготвяне и съхранение на храна. Установено е също съществуването на отделни сгради, по една в селище, в които има значително повече съдове и вероятно са били ползвани като складове. Всеки от направените изводи е малък принос към разгадаването на социално-икономическата структура на обществата през енеолита. Интерпретацията им е съдържана и така е редно, тъй като въпреки немалкото изцяло проучени обекти, възможностите за анализ по

комплекси е все още ограничена. Те са обаче достатъчно показателни за предимствата на този анализ.

Дисертацията на Румяна Йорданова е пример за добре свършена работа на съвременен ниво. Написана е грамотно и във всяка от частите ѝ личи отличното познаване на специализираната литература. Илюстрациите са много добре направени. Каталогът, дори взет отделно от изследването, е съществен принос за развитието на праисторията на района и ще може да се използва за много следващи изследвания. Определено мога да заявя, че по време на докторантурата си Р. Йорданова израствала и се утвърдила като специалист по праистория.

В заключение заявявам пред уважаемото жури, че рецензираната работа притежава редица научни достойнства. Авторските приноси са безспорни. Работата отговаря на изискванията и дори в някои отношения ги надхвърля, поради което аз категорично давам своя положителен вот за присъждането на Румяна Димитрова Йорданова на **образователната и научна степен „Доктор“** за дисертационния ѝ труд „Керамичните съдове от голямата селищна могила при Русе“.

София, 31.07.2020 г.

доц. д-р Петя Георгиева